

הנחתת פ-39 – 'גוש עציון' ex-LCT 265 – Prato

מאת: יהודה בן-צור

בקיץ 1946 רכש יהודה ארזי (הממונה על שלוחת 'המוסד לעליה ב' באיטליה) שתי נחתות-טנקים (שזכו לכינוי 'פולשות') מדגם LCT בריטי, שנרכשו ע"י האיטלקים ושרתו כספינות משא חופיות¹. הכוונה הייתה לנצלן כספינות מעפילים, אך מחוסר ידע תפעולי "הן עלו על שרטון בגליפולי ועמדו שם חודשים", מתחילת ינואר 1947.

חצי שנה לאחר מכן, ב-2.7.47, שוחחה 'דניאלה' (אחד מכינויי עדה סרני, סגניתו של ארזי) עם מטה 'המוסד' בפאריס: "אין כל תקווה לשימוש בפולשות. תתאמץ למוכרן"².

שבועיים לאחר מכן, במסמך מה-17.7.47 (389/28/47), דווחה השגרירות הבריטית ברומא למשרד החוץ האיטלקי:

LCT 265 was used to transport Jewish immigrants from Reg. Calab. to Susanna³. Later ran aground off Gallipoli where she is still lying. If she is refloated her activities will be of interest.

ובאשר ל-Michele Parma ex-LCT 147 נאמר במכתב:

Believed to be engaged now in normal trading, but may revert to other uses if occasion should arise.

ואכן "ההזדמנות" נקרתה חודשיים לאחר מכן. ב-17.9 היא הפליגה מגאטסה עם 434 מעפילים תחת השם Farida. עשרה ימים לאחר מכן, ב-27.7.47 היא נתפשה ע"י הצי הבריטי בנושאה את השם המחייב 'אף על פי כן'. לימים היא הועברה למתחם מוזיאון ההעפלה וחיל הים בחיפה בו היא "מדגמנת" כספינת מעפילים אוטנטית⁴.

ב-29 במרץ 1948, כמה ימים לאחר מינויו כמרכז הרכש באירופה, התעניין שאול מאירוב-אביגור במצב הנחתת שנותרה באיטליה, ex-LCT 265 - Prato. את תשובתה הטלפונית של עדה סרני הוא סיכם במחברתו: "הדעה על הפולשת טובה. במשך שבועיים יהיה לרשותנו עם סרטיפיקט [תעודות כשרות]"⁵. אין בידנו מידע באשר לקבלת התעודות ופרטי העסקתה, עד למאי 1948 (יתכן שהועסקה ע"י 'המוסד' כספינת משא אזרחית נושאת דגל איטלקי).

מעדותו של שמריהו דביר-דבורצקי⁶, שאינה מצטיינת בציון תאריכי האירועים, ניתן לקבל תמונה מסוימת על פעילות הספינה בחודשי מאי-יוני 1948. לדבריו: "בארץ התחילו כבר הקרבות והייתה תכנית... להנחית... כוח בסביבות עזה. זה נמסר לי ע"י יהודה 'אלון' [כינוי של ארזי]. לזה הייתה מתאימה האוניה [הנחתת] הזאת... היה סיכוי לרכש בצרפת... של טנקים קטנים... [וע"כ הועברה הנחתת] מברינדיזי דרך נאפולי לגאטסה ע"י פורמיה [ע"מ

¹ Ex - LCT 147 – Michele Parma / Farida. Ex – LCT 265 - Prato.

² זאב וניה הדרי, 'המוסד לעליה ב' – יומן מבצעים פאריס 1947', עמ' 102 (וכן ראה המבוא, עמ' מ"ז-ח').

³ אונית המעפילים 'שבתאי לוז'ינסקי'.

⁴ ראה, ראובן אהרני, 'מטות תרן', הוצאת 'המרכז לתולדות כוח המגן', עמ' 13-14, הכולל מפרט טכני.

⁵ 'מחברות שאול', 24/54/1, עמ' 7, א"צ.

⁶ עדות שמריהו דביר-דבורצקי, חבר מנגנון ארגון 'ההגנה' שפעל, לדבריו, באיטליה בשנים 8-46 במגוון נושאים, 'הבריחה', הדרכה ורכש. ראה, סימול תיק פ 80/43/10, את"ה.

להכינה במספנה לקליטת הטנקים]... אני יצאתי עם האוניה⁷ בשביל להעמיס את הטנקים. היה מדובר במרסיי... ליד מיצר בונפרט [כנראה בוניפצ'יו?] פרצה סערה... אז התייעץ אתי איטלקי [רב החובל] ואמר: "מוכרחים לחזור" וחזרנו לפורמיה [מ"בין השורות" ניתן להבין שאירוע זה התרחש בסוף מאי 1948]... התקשרתי בטלפון עם יהודה 'אלון'... הוא אמר: "חכה להוראות", היות שפה [בארץ] חיכו... רצו... את האוניה... החליטו לוותר על הטנקים... והעמיסו... מכשירי קשר... בעיקר עבור חיל הים ושלחו אותי עם האוניה. היה מתוכנן שיעלה גם קשר [גדעוני]... וזה לא הסתדר. צריכים היינו [למהר] לצאת מנמל נאפולי... התחילו לעקוב אחרי האוניה... היה לה כיסוי של ניירות תורכיים... מכשירי הקשר היו מכוסים בבצל...

הפלגנו [כנראה ב-2.6] ... למרות שהחלטנו שנתקדם קרוב לחופים כי זו אונית נחיתה ובחרנו בזמנים שהים רוגע, בכ"ז לא היה נעים. החלטנו... שכשנגיע [לקרבת] מסינה ארד... לטלפן למילנו, לשאול מה ההוראות ומה המצב [בארץ]... לפחות שהם יודיעו [עלינו] לארץ... בסירה עם כמה מלחים ירדנו... הצלחתי לתפוס טלפון... ואני אומר: "מה שלא יהיה אני אצא לדרך"... שטנו בים 11 ימים. הגענו ב-13 ביוני... אני כוונתי את האוניה, היינו השכם בבקר מול חיפה. מה נעשה בארץ [באותו יום החלה ההפוגה הראשונה]... לא היה לי מושג... עם נמל חיפה לא הייתי בטוח [נמל חיפה שימש כמובלעת בריטית עד 30.6.48]... החלטנו שנרד בת"א... הערב, כשהשמש מאחורינו זה מסנוור... ולא... יבחינו בנו.

נכנסנו קרוב לנמל ת"א... משהו ידעו עלינו, אבל לא ידעו שאנחנו מגיעים לת"א⁸ [ב-16.6]... נפגשתי עם יוס'קה המבורגר [הראל] וזאב [צ"ל פיניק] וזה... שעסקו ברכש וידעו שאנחנו מביאים מכשירי קשר... הייתה גם... אונית [ליווי] חיל הים⁹... 'פרטו'... הייתה כעין רכוש 'המוסד לעליה'... הציעו לי לחזור אתה לקפריסין. נפגשתי עם צבי יחיאלי [מבכירי 'המוסד'], אבל חזרתי ארצה [ע"מ] להתייצב לפלמ"ח. התייצבתי בפני יגאל אלון והוא לא נתן לי לזוז".

בשלב זה, נוצלה Prato, עדיין בדגל איטלקי, להפלגת רכש ח.פ. מאיסטנבול "בעיקר תחמושת ומעט רובים". ימאי הפלי"ם, אורי טהון (שכשבע לאחר הגעת Prato ארצה, הגיע עם הסמ"ר Mary 'הפורצים'), מונה למפקדה והוא הגיע לאיסטנבול בטיסה. הצוות כלל ארבעה ימאים איטלקים וכן שבעה צעירים יהודים שעלו בדרך זו ארצה. בדרכה נקלעה הספינה בדודקנז לסערה שאילצה אותה להיכנס למחסה באי סקרפנטוס¹⁰. בשובה לחיפה ב-24 ביולי 1948, נמסרה Prato לחיל הים, שמה הוסב ל'גוש עציון' – פ-39' והיא צורפה לשייטת הנחיתה, בה שירתה עד לאחר מבצע 'קדש'.

בינתיים, בשל היותה רשומה עדיין כספינה איטלקית החלו "השלטונות האיטלקיים מתעניינים בגורלה... ותבעו את החזרתה...". העניין הוסדר באמצעות "קומבינה" בהסכמת מפקד חיל הים, שלמה שמיר – העברתה לחב' 'שוהם' להמשך תפעולה, כביכול, כספינה איטלקית והגשת "בקשה רשמית להעברתה לדגל ישראלי ע"י [עסקת] מכר מהחברה האיטלקית לחברה ישראלית"¹¹ ולבסוף החזרה "יורטואלית" לחיל הים.

במבצע 'קדש' היתה פ-39 אמורה להנחית 4 טנקי AMX ו-4 זחל"מים, על אף שמנועיה... שבתו מנוע. הרעיון היה להניע אותה באמצעות הצמדת 2 נמ"כים לדפנותיה בשעה שגם הן עצמן נושאות עמן AMX נוסף¹², אך הנחיתה בוטלה.

⁷. בספר הכינויים, 'זר לא יבין', עמ' 257 מוצג דבר בכינוי 'לוי', "ימאי העפלה". על אף שלא היה ימאי, הוא נכלל ברשימת חברי הפלי"ם באתר, בשל הפלגתו כמלווה הספינה.

⁸. ראה רשימת אוניות רכש שפקדו את מעגן ת"א בחודשי אפר-ספט' 1948, שהוכנה ע"י סוכן מערכת הרכש, אהרון עירוני ב-30.12.52, את"ה.

⁹. אחת מהאוניות הבאות: 'חנה סנש', 'אילת' א-16, 'ווג'וד' ק-18, 'התקווה' ק-22.
¹⁰. עדות אורי טהון מה-13.12.93 וראיון ב-10.2.94. אורי העיד – בטעות – שההפלגה מאיסטנבול נערכה ב-02-49. לדבריו, בסקרפנטוס – בסביבות ה-20.7.48 – הם פגשו את אונית הרכש 'שעו', שחזרה מהארץ עם המלווה דן בן אמוץ.

¹¹. מכתבו של מפקד חיל הים למשה"ב מה-1.11.49 – 73/52, 153, א"צ.

¹². ידע אישי כמפקד השייטת במבצע 'קדש'. י. ב-צ.

**'פ-39' מנחיתה טנקים AMX בתרגול לקראת מבצע 'קדש', שנערך ב-15 באוקטובר 1956.
משני צידיה, הנמ"כים, שתפקידו במקום המנועים המושבתים.**